

Ankara Üniversitesi Açık Ders Notları

FEL 216 Estetik ve Sanat Felsefesi

6. HAFTA:

Yapıt ve Tanımlama Sorunu:

Sanat yapıtlarını tanımlamaya ilişkin önemli bir felsefi problem vardır.

Bir sanat yapıtını, sanat yapıtı olmayan bir nesneden nasıl ayırırsınız? Nelere sanat yapıtı diyorsunuz? Sanat yapıtı denildiğinde ne anlıyorsunuz?

Sanat yapıtını sanat yapıtı yapan nedir? Sanat yapıtlarında bulunan ortak özellikler neler olabilir?

Sanat tarihinde sanat yapıtı olarak görülen yapıtlar nelerdir? Bunların çeşitliliği göz önüne alındığında ne söylenebilir? Farklı sanat yapıtı türlerini listelemeye çalışın. Ve her türe giren farklı sanat yapıtı örneklerini listeleyin.

Bu doğrultuda tanımlama sorunu devreye girer ve felsefenin ve mantığın önemli sorunlarından birisidir. Estetik ve sanat felsefesini tanımlama sorunu bağlamında ele almadıkça, sanat yapıtının ne olduğu sorusu da açıkta kalacaktır.

Öncelikle farklı tanımlama biçimlerinin üzerinde kısaca durmak gerekir. Bu bağlamda sanat yapıtı terimini akıldan çıkarmadan, terimlerin tanımlanması çerçevesinde işlem ve kaplamın ne olduğuna bakalım:

Terimin (tanımın) kaplamı: (extension, denotation) Terimin doğru bir şekilde uygulandığı ortak nitelik ya da karakteristikleri paylaşan nesnelere sınıfı.

Örneğin okyanusu tanımlarken; Pasifik, Atlantik, Hint, Kuzey Antarktik ve Arktik su kütleleri listelenebilir.

Terimin içlemi: (intension, connotation) Terimi uyguladığımız nesnelere sınıfının paylaştığı bir dizi nitelik ya da tanımlayıcı karakteristik.

Örneğin okyanus sözcüğünün içlemi, yüzölçümü 13 milyon kilometre kareden büyük olan tuzlu su kütleleri.

Bu şekilde tanımlanan nesnelere sınıfı, sözcüğün kaplamsal tanımına karşılık gelir.

Kaplam: nesnelere

İçlem: nitelikler

Bütün genel terimler kaplamsal ve içlemsel anlamlara sahiptir ve içlem kaplamı belirler. Nitelikler, terimin uygulanacağı nesnelere sınıfını belirler. Tersine söz konusu değildir. Yani kaplam içlemi belirlemez; çünkü farklı içlemler aynı kaplamaya sahip olabilir.

Şöyle örneklendirilebilir: Okyanusları listelemek, söz konusu nesnelere grubunun ortak olan belirli niteliğinin ne olduğu konusunda bizi aydınlatmaz.

İçleme nitelikler eklemek, kaplamı azaltır. Bu durumda kaplam, yani söz konusu nesnelere sınıfı öncekinden daha az olur. İçlem arttıkça kaplam azalır, içlem azaldıkça kaplam artar.

Özellikle öne çıkan iki farklı tanımlama yönteminden söz etmek gerekmektedir:

Kaplamsal Tanımlama Yöntemi:

Sözcüğün anlamı, sözcüğün uygulandığı ya da uygulanacağı nesnelere sınıfından örnekler listelenerek verilir. Bu tekniğin bazı sıkıntıları var. Bazı söz konusu sınıflar tüm üyeleri belirtmek sıklıkla olanaksızdır. Ancak kısmi bir listeleme söz konusudur.

İçlemsel Tanımlama Tekniđi:

Zaten bildiğimiz sözcüklerle, definiendum'un genel olarak aynı anlama gelecek şekilde tanımlanması. Sözlüklerde kullanılan yöntemdir. Dezavantajı, definiens'i önceden bildiğimizi varsayar.

Sanat yapıtlarının tanımlanması sorunu düşünöldüğünde şöyle yaklaşım farkları kendisini göstermektedir:

- Zorunlu ve yeterli koşullara gerek duyan biçimsel tanımlamalar
- Bir terimin kullanımını oluşturan inandırıcı ve kuramsal tanımlamalar
- Sınır durumlarına ve anlam değişmelerine olanak tanıyan açık tanımlamalar

Estetikte tanımlama arayışı:

Özcü varsayımlar: sanat yapıtı teriminin kullanımında bazı temel niteliklerin bulunduğu anlayışı

Özcü olmayan yaklaşım: Edimsel dil anlayışı; sanat dünyasının üyeleri ile olası sanat yapıtları arasındaki ilişkiler ve sanat dünyasındaki uygulamalar baz alınır. Sanat tanımlaması, temel nitelikler bazında değil, sanat dünyasındaki kişilerin eylemleri temelinde düşünölmür.

Bu anlayış farklılıkları ışığında sizden, her iki yaklaşımı da örneklendirecek sanat yapıtları örnekleri vermeniz beklenmektedir.